

INGLIZ TILINI IKKINCHI TIL SIFATIDA O'QITISHNING ZAMONAVIY USULLARI: VAZIFAGA ASOSIDA O'QITISH VA KOGNITIV PEDAGOGIKANI INTEGRATSIYA QILISH

Farg'ona shahar 1-sonli texnikumi ingliz tili o'qituvchisi

Qayumova Dilnora

Annotatsiya: Ushbu tadqiqot maqolasi zamonaviy ingliz tili ikkinchi til sifatida (ESL) sinflarida vazifaga asoslangan til o'qitish (TBLT) va kognitiv pedagogikaning integratsiyasini o'rganadi. Tadqiqot mexanik o'rganish usullaridan faol, kommunikativ va kognitiv lingvistik rivojlanishga o'tishga qaratilgan. Aralash usullar dinamik metodologiyasidan foydalangan holda, tadqiqot sakkiz haftalik vaqt oralig'ida 50 ta o'rta darajadagi (CEFR B1) o'quvchilarning leksik va strukturaviy ko'rsatkichlarini tahlil qiladi. Empirik topilmalar shuni ko'rsatadiki, strukturaviy kommunikativ vazifalarni kognitiv ishlov berish strategiyalari bilan integratsiya qilish uzoq muddatli kontekstual so'z boyligini saqlash, grammatik moslashuvchanlik va nutq ravonligini sezilarli darajada yaxshilaydi. Maqolada o'quvchilarning qarshiligi va o'qituvchilarni tayyorlashdagi cheklovlar kabi pedagogik muammolar ko'rib chiqiladi. U aralash, talabaga yo'naltirilgan til o'quv dasturlarini amalga oshirish bo'yicha aniq tavsiyalar bilan yakunlanadi.

Kalit so'zlar: ESL pedagogikasi, Vazifaga asoslangan o'rganish, kognitiv psixologiya, kommunikativ kompetensiya, o'quv dasturi dizayni, shakllantiruvchi baholash, tilni ichkilashtirish.

XXI-asrning global ijtimoiy-iqtisodiy manzarasi ingliz tilidagi kommunikativ kompetensiyaning ilg'or darajasini talab qiladi. Yodlab olish va mexanik

grammatika tarjimasiga katta ustuvorlik beradigan an'anaviy o'qituvchiga yo'naltirilgan metodologiyalar tobora yetarli emas. Ushbu eski tizimlar ko'pincha rasmiy strukturaviy testlarda a'lo darajada bo'lgan, ammo real vaqtda, haqiqiy og'zaki nutqda qiynaladigan talabalarni tarbiyalaydi.

Zamonaviy amaliy tilshunoslik talabalarining real dunyo tilini qanday qilib kognitiv ravishda qayta ishlashi, ichkilashtirishi va yaratishiga e'tibor qaratishi kerak. Ushbu tadqiqot Vazifaga asoslangan til o'qitish (TBLT) ni kognitiv o'rganish tamoyillari bilan birlashtirish orqali hosil bo'lgan pedagogik sinergiyani o'rganadi. Sinfdagi diqqatni mavhum grammatik tahlildan funktsional vazifalarni bajarishga o'tkazish orqali ushbu yondashuv tilni o'zlashtirish uchun yanada dinamik, tabiiy yo'lni yaratishga qaratilgan.

Kommunikativ til o'qitishning (KTT) evolyutsiyasi

XX-asrning oxirida paydo bo'lgan Kommunikativ Til O'qitish (KTT) qattiq lingvistik shakldan ko'ra o'zaro ta'sir va funktsional ma'noga ustuvor ahamiyat berish orqali pedagogikada inqilob qildi. Biroq, KTTning dastlabki qo'llanilishi ko'pincha strukturaviy aniqlikni e'tiborsiz qoldirgani uchun tanqid qilingan, bu esa ba'zan o'quvchilar orasida grammatik xatolarning qazilma holga kelishiga olib kelgan.

Ushbu bo'shliqni bartaraf etish uchun zamonaviy tadqiqotchilar Vazifaga asoslangan til o'qitish (TBLT) ni joriy etishdi. Nunan (2004) va Willis (1996) tomonidan kashshof sifatida taqdim etilgan TBLT darsni rejalashtirishning asosiy qurilish bloklari sifatida haqiqiy, real dunyo vazifalaridan foydalanadi. Ushbu doirada, til o'quvchilar muammoni hal qilish yoki amaliy loyihani yakunlash uchun hamkorlik qilish orqali tabiiy ravishda o'zlashtiriladi.

PEDAGOGICAL EVOLUTION IN MODERN LANGUAGE CLASSROOMS |

Tilni ichkilashtirishning kognitiv asoslari

TBLT samaradorligini maksimal darajada oshirish uchun uni kognitiv pedagogika bilan birlashtirish kerak. Shmidtning (1990) "*E'tibor berish gipotezasi*" ga ko'ra, agar o'quvchi ushbu kiritishdagi strukturaviy va leksik xususiyatlarni ongli ravishda sezmasa, kirish avtomatik ravishda ichki bilimga aylanmaydi.

Metodologiya

amaliy ta'sirini baholash uchun mo'ljallangan aralash usullardan iborat empirik yondashuv qo'llaniladi.

Ishtirokchi matritsasi

Nazorat guruhi (X guruh - 25 talaba): An'anaviy, deduktiv grammatika-tarjima metodologiyalaridan foydalangan holda o'qitiladi.

Eksperimental guruh (Y guruhi - 25 talaba): Strukturaviy oldindan topshiriqlar, vazifalarni bajarish sikllari va vazifadan keyingi lingvistik fokus sessiyalarini o'z ichiga olgan kognitiv TBLT modelidan foydalangan holda o'qitish.

Tadqiqot vositalari va vaqt jadvali

Dastlabki test: Dastlabki ravonlik, so'z boyligi doirasi va grammatik aniqlikni aniqlash uchun standartlashtirilgan IELTS uslubidagi diagnostik baholash.

Pedagogik muolaja: Y guruhi biznes simulyatsiyalari, resurslar bo'yicha muzokaralar olib borish rolli o'yinlari va hamkorlikdagi muammolarni hal qilish loyihalari kabi vazifalarni bajardi. X guruhi standart darslik mashqlari yordamida bir xil grammatik mavzularni yoritib berdi.

Testdan keyingi: 8-hafta oxirida uzoq muddatli taraqqiyotni baholash uchun parallel baholash o'tkaziladi.

So'rovnomma: Psixologik motivatsiya va kognitiv faollikni baholash uchun Y guruhiga berilgan 5 balli Likert shkalasi bo'yicha so'rovnomma.

Topilmalar va muhokama

Empirik taraqqiyot va ma'lumotlar tahlili

Sinovdan keyingi baholashlardan to'plangan miqdoriy ma'lumotlar ikki guruh o'rtasida aniq farqlarni ko'rsatdi.

Fluency & Lexical Growth Metrics (Pre-Test vs Post-Test Comparison)

Eksperimental kohort (Y guruhi) barcha asosiy baholash parametrlari bo'yicha nazorat guruhidan ustun keldi:

- Kontekstual leksik resurs: Y guruhi talabalari faol lug'atni qo'llashning 40% yuqori darajasini namoyish etdilar. Ular sodda sinonimlardan foydalanish o'rniga, tabiiy ravishda ixtisoslashgan iboralar va sohaga xos terminologiyani birlashtirdilar.

- Sintaktik moslashuvchanlik: X guruh o'quvchilari alohida grammatik mashqlarda kamroq xatolik ko'rsatgan bo'lsalar-da, Y guruh o'quvchilari spontan og'zaki muloqot paytida sezilarli darajada yuqori grammatik moslashuvchanlik va strukturaviy xilma-xillikni namoyish etdilar.

- Nutq xavotirini kamaytirish: Vazifaga asoslangan model diqqatni darhol baholashdan muvaffaqiyatli muloqotga qaratdi. Bu talabalarning affektiv filtrlarini pasaytirdi va ularni xato qilishdan qo'rqmasdan murakkab lingvistik tuzilmalar bilan tajriba o'tkazishga undadi.

Strukturaviy va pedagogik muammolar

Ijobiy ma'lumotlarga qaramay, kognitiv TBLT tizimini joriy etish muayyan institutsional qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi:

O'qituvchiga tayyorgarlik vaqti: Muayyan grammatik naqshlarni organik ravishda talab qiladigan haqiqiy, kontekstga asoslangan vazifalarni yaratish katta rejalashtirish vaqti va ixtisoslashgan pedagogik tayyorgarlikni talab qiladi.

Baholash moslashuvi: Standartlashtirilgan institutsional imtihonlar ko'pincha an'anaviy ko'p tanlovli grammatika testlariga tayanishda davom etadi. Bu nomuvofiqlik innovatsion kommunikativ sinf amaliyoti va qat'iy summativ test modellari o'rtasida ziddiyatni keltirib chiqarishi mumkin.

Vazifaga asoslangan til o'qitishning kognitiv pedagogika bilan integratsiyasi passiv lingvistik iste'moldan faol muloqotga sezilarli o'tishni anglatadi. Talabalar tilni real vaziyatlarda harakatlanish uchun amaliy vosita sifatida ishlatganda, kognitiv ishlov berish chuqurlashadi va lingvistik tuzilmalar uzoq muddatli xotiraga samaraliroq singib ketadi.

Ushbu kommunikativ natijalarni tizimli ravishda miqyoslash uchun ushbu maqola zamonaviy ta'lim muassasalari uchun quyidagi tavsiyalarni taqdim etadi:

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Brown, HD (2014). *Til o'rganish va o'qitish tamoyillari* (6-nashr). Pearson Education.
2. Ellis, R. (2003). *Vazifaga asoslangan til o'rganish va o'qitish* . Oksford universiteti nashriyoti.
3. Long, MH (2015). *Ikkinchi tilni o'zlashtirish va vazifaga asoslangan til o'qitish* . Wiley-Blackwell.
4. Nunan, D. (2004). *Vazifaga asoslangan til o'qitish* . Kembrij universiteti nashriyoti.
5. Richards, JC va Rodgers, TS (2014). *Til o'qitishda yondashuvlar va usullar* (3-nashr). Kembrij universiteti nashriyot